

De Big Mullah Theory revisited?

De Big Mullah Theory biedt een basis voor het verhalen van vorderingen op Russische assets, maar verdraagt zich niet met de rechtsstaat.

De 'Big Mullah Theory' is een theorie die eind zeventiger jaren werd gepropageerd door advocaten die optraden voor Amerikaanse banken met vorderingen op Iraanse wederpartijen. De Amerikaanse overheid had destijds banktegoeden van de Iraanse staat en Iraanse ondernemingen geblokkeerd. Dit was gebeurd naar aanleiding van de gijzeling van een aantal Amerikanen in de Amerikaanse ambassade in Teheran. Die gijzeling werd gesteund door de Iraanse regering.

De Big Mullah Theory hield in dat elke Iraanse onderneming kon worden vereenzelvigd met de Iraanse staat, omdat elke Iraanse onderneming, direct of indirect, werd gecontroleerd door de Iraanse staat en daarmee door de opperste leider, ayatollah Ruhollah Musavi Khomeini – de Big Mullah – ongeacht of het hier ging om formele zeggenschap, via aandelen of stemrechten, of om informele zeggenschap op basis van de in Iran bestaande machtsverhoudingen. Als gevolg van deze vereenzelviging kon de Iraanse staat volgens de Big Mullah Theory aansprakelijk worden gehouden voor de schulden van Iraanse ondernemingen en konden de vorderingen van de Amerikaanse banken op Iraanse ondernemingen worden verhaald op de banktegoeden van de Iraanse staat en andere Iraanse ondernemingen.

De Amerikaanse rechtspraak stond vanaf het begin kritisch tegenover de Big Mullah Theory. De theorie verdraagt zich immers slecht met fundamentele rechtsbeginselen, zoals de aan vreemde staten toekomende immuniteit van jurisdictie en executie, het respecteren van rechtspersoonlijkheid en het wederkerigheidsvereiste bij verrekening. Bij het sluiten van de Algiers-akkoorden

tussen Iran en de Verenigde Staten in 1981, waarbij de gijzelaars werden vrijgelaten en de beslagen banktegoeden werden vrijgegeven, werd voor de afhandeling van de wederzijdse claims dan ook gekozen voor een rechtsstatelijker oplossing. De afhandeling werd toevertrouwd aan het speciaal daarvoor opgerichte Iran United States Claims Tribunal (IUSCT) in Den Haag. Afwikkeling vond plaats via de speciaal daarvoor opgerichte N.V. Settlement Bank of the Netherlands, een dochter van DNB die door DNB werd beheerd en als depotbank fungeerde. De Big Mullah Theory raakte daarmee buiten beeld.

Met de oorlog in Oekraïne lijkt de Big Mullah Theory weer terug van weggeweest. Nu met president Vladimir Poetin als de Big Mullah en de vereenzelviging voor verhaalsdoeleinden van elke Russische onderneming of rijke particulier met de Russische staat. Zo valt in ingezonden brieven in kranten te lezen dat beslagen goederen van de Russische staat en daaraan gelieerde partijen, zoals de tegoeden van de zogenaamde oligarchen, maar moeten worden aangewend om de door het Russische leger in Oekraïne aangerichte schade te vergoeden. Dezelfde geluiden zijn te horen in talkshows als het gaat om claims van EU-ondernemingen op Russische wederpartijen. Dit alles is moeilijk te rijmen met de bij ons geldende rule of law, op grond waarvan de uitoefening van het staatsgezag in al haar vormen is onderworpen aan de heerschappij van het recht. Dat brengt mee dat het verhalen van vorderingen op beslagen goederen alleen mogelijk is als er sprake is van aansprakelijkheid, terwijl voor aansprakelijkheid altijd een grondslag is vereist.

Een oplossing zou kunnen zijn om de wederzijdse claims te zijner tijd af te handelen op eenzelfde manier als tussen Iran en de VS is gebeurd, via arbitrage. Den Haag en DNB zouden daarbij opnieuw een belangrijke rol kunnen spelen. Het draaiboek ligt al klaar. ■

Door **Prof. Mr. W.A.K. Rank**, Advocaat bij NautaDutilh te Amsterdam en Hoogleraar Financieel Recht aan de Universiteit Leiden